

Slobrekka, Iveland

Muskovittkrystaller opptil 3 cm på hematitt.
Samling Bjørn Thortveit.

Fortsettelse fra nr. 4 - 2006

Krystaller av gadolinit fra Frikstad er første gang beskrevet av Schetelig (i Brøgger et. al. 1922). Han gir en inngående beskrivelse av flateutviklingen av krystallene. Han beskriver materialet som "dypt grønnsvart med sterk fettaktig glans" og at krystallene i tynnslip er fullt anisotrope og uten pleokroisme.

Neumann (1985) beskriver krystaller som A. O. Larsen og A. Åsheim har undersøkt etter et funn av Orest Landsverk fra Slobrekka. Denne stoffen har en 1,5 x 3 cm stor krystallgruppe med en 1 mm klar, glassaktig, grønn yttersone, og et indre av vanlig svart metamikt gadolinit. Den ytre sonen er krystallin, og består av et mineral i gadolinit-gruppen..

Noen av krystallene har et gul-oransje overtrekk av teneritt-Y (?), men er ellers skinnende svarte i fargen. Kamphaugitt-Y er identifisert som hvite nåleformede mikrokrytaller i sprekker i gadolinitkrystaller.

Det kan ofte være vanskelig å skille gadolinit, mørke granatkrystaller og røykkvarts fra hverandre, men den skinnende svarte overflaten og de flaterike krystallene er karakteristisk for gadoliniten.

2 cm store aeschynite-(Y). Samling Arild Omestad

Magnetitt

I feltspat og skriftgranitt opptrer oktaedriske krystaller og krystalline masser på opptil 10 cm. Magnetitt er et vanlig aksessorisk mineral, men det er vanskelig å få frem hele krystaller, men fine krystaller kan i noen tilfeller frigjøres fra feltspaten. Magnetitt og gadolinit finnes sjeldent sammen, men ifølge Bjørlykke (1934) kan man finne små idiomorfe euxenitt-(Y) krystaller som inneslutninger i magnetitt.

Spessartin-almandin blandkrystaller

Mørkerøde, nesten brunsvarte granater kan finnes relativt hyppig i uregelmessige krystaller opp til 4-6 cm. Som en sjeldenhet er uregelmessige krystaller med størrelse opptil 20 cm funnet. Sammen-setningen ligger mellom spessartin og almandin, med overvekt av spessartin komponenten. Den mørke fargen kan skyldes et visst innhold av yttrium.

Granatkrystallene har ofte en uregelmessig flattrykt form som kan minne om krystallformen til gadolinit.

I noen tilfeller kan man finne mindre, bedre utviklede krystaller som er nærmere det rene spessartin-endeledet i sammensetning, ofte finnes disse sammen med epidotmasse.

5 cm allanitt-(ce) krystall. Samling Frank Strømme.

2 cm hematitt krystall. Samling Arild Omestad.

Albitt

Det er funne store plater med albittkrystaller, der enkeltkrystallene kan komme opp i 1,5 cm. Krystallene ser hvite ut, men termineringene er ofte fargeløse med en briljant glassglans.

Ofte er albittkrystallene overvokst med skarpkantede, opptil 4 cm store muskovittkrystaller, og noen ganger med et belegg av hematitt, noe som kan gi praktfulle stuffer. Hematitt er et sjeldent mineral i området.

Massiv plagioklas fra hovedpegmatitten viser noen ganger fin månesteinseffekt.

Æschynitt-(Y)

Æschynitt-(Y) kan finnes som uvanlig velutviklede krystaller i matriks eller løse på opptil 2-3 cm. Krystallformen er svært karakteristisk for dette mineralet. Æschynitt-(Y) er funnet sammen med rødlig mikroklin og biotitt. Også Bjørlykke (1934) har beskrevet æschynittkrystaller fra Slobrekka, og krystallene funnet i dag er forbløffende like de krystallene Bjørlykke beskrev, både i størrelse og form. Det er også funnet større uregelmessige krystaller av æschynitt-(Y) på tippet.

Allanitt-(Ce)

Allanitt-(Ce) er et ganske vanlig mineral i Slobrekka, og finnes i slanke krystaller på opptil 40 cm. Allanitt-(Ce) finnes oftest i feltspat som ofte viser en karakteristisk omvandlingszone rundt krystallen (radioaktiv påvirkning?). I enkelte tilfeller er allanittkrystallene omvandlet til ankylitt-(Ce).

Polykras-(Y)

Skinnende svarte krystaller av polykras-(Y) er funnet i mikroklin. Krystallene opptrer ofte mange sammen, og størrelsen er fra 2 til 5 millimeter. Polykraskrystallene har en karakteristisk "slipsform", dvs. flate krystaller som er betydelig lengre enn brede, og med en tydelig spiss som avslutning.

Fergusonitt-(Y)

Krystaller av fergusonitt-(Y) på opptil 2-3 cm er funnet på tippet. Disse krystallene sitter i den mer finkornete pegmatitten. Krystallene av fergusonitt-(Y) har et karakteristisk kvadratisk tverrsnitt og en svært skinnende svart glans på bruddflatene.

Mikroklin

Godt utviklede rosa krystaller kan finnes i overgangen mellom feltspat og kvarts i hovedpegmatitten.

Biotitt

Store flak er relativt vanlige. Krystaller og flak med krystallflater kan unntaksvis finnes i feltspat. Generelt i Evje og Iveland er biotitt er ofte et viktig ledemineral til sjeldne mineraler, men de sjeldne mineralene i Slobrekka viser ingen tydelig binding mot biotitt.

Muskovitt

Muskovitt er ofte funnet i skarpkantete pseudoheksagonale krystaller. I den primære pegmatitten finnes krystaller og krystallgrupper på rundt 10 cm innevokst i feltspat. Muskovitt finnes også som velutviklede krystaller på albitt sammen med hematitt. Denne typen krystaller blir sjeldent mer enn 4 cm.

Ilmenitt

Ilmenitt finnes både som større flak i feltspat og som mindre (opptil 1 cm) uregelmessige krystaller.

Bismutinitt

Sommeren 2004 ble det funnet et stykke krystallin bismutinitt på tippaugen. Stykket målte 22 cm, og ble funnet uten matriks. Bismutinitten var delvis omvandlet til bismitt.

Bismutinitten viste karakteristisk fibrig opptreden og grå metallisk farge. Bismitt opptrer som et gulffarvet belegg på bismutinitten.

Muligheter for nyfunn

Som tidligere skrevet er det gode muligheter for funn av flere av disse mineralene på tippet i Slobrekka. Mange av dem er imidlertid ganske sjeldne, og det krever innsats for å finne dem. Noen ganger står belønningen i forhold til innsatsen og vel så det, mens andre ganger blir det mye slit for lite.

Det blir uansett funnet krystaller av beste kvalitet i Slobrekka hvert år, og det blir sprengt fram ny masse med jevne mellomrom slik at alle skal ha mulighet til å finne krystaller.

Jeg vet i hvert fall helt sikkert at det ligger en enda større gadolinittkrystall med mitt navn påskrevet et eller annet sted på tippet.

Olav Revheim

Kilder

BARTH, T. F. W. (1947): *The nickeliferous Iveland-Evje amphibolite and its relations, Norges geologiske undersøkelse 168a*

BJØRLYKKE, H. (1934): *The mineral paragenesis and classification of the granite pegmatites in Iveland, Setesdal, Southern Norway, Norsk Geologiske Tidsskrift 14*

BRØGGER, W. C. (1906): *Die Mineralien der sudnorswiegische Granitpegmatitgange I, Niobate, Tantalate. Titanate und Titaninobate, Vid. Selsk. Skr. Mat-Nat Kl 1906 6*

BRØGGER, W. C., VOGT, Th., SCHEDELIG, I. (1922): *Die Mineralien der sudnorswiegische Granitpegmatitgange II, Die Silikate der Seltener Erden, Vid. Selsk. Skr. Mat-Nat Kl 1922*

FRIGSTAD, O. F. (1968): *En undersøkelse av Cleavelanditsonerte pegmatittganger i Iveland-Evje. Hovedfagsoppgave, Universitetet på Blindern*

NEUMANN, H. (1985): *Norges mineraler, NGU skrifter 68*

NORDRUM, F. St. (2003): *Nyfunn av mineraler i Norge 2002-2003, Kongsberg Mineralsymposium 2003*

REVHEIM, O. (2004): *Gadolinit-Y og andre mineraler fra Slobrekka, Iveland, Kongsberg Mineralsymposium 2004*

**Blaafarverværket
og Koboltgruvene**

19. mai – 23 sept. 2007

**NYHET
GRUVESAFARI**

KUN 1 TIME FRA OSLO!

3340 Åmot i Modum
tlf 32 78 67 00 www.blaa.no